

เรื่อง วิกฤตการณ์ใบอนุญาต ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร ของรัฐบาลไทย ในสถานการณ์โลก

อาจารย์ลีปาง ดิเรกคุณากร

คณะสารสนเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เมื่อไม่นานมานี้รัฐบาลไทยได้ใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิหรือที่เรียกว่า Compulsory license สำหรับยาต้าน โรคนCoV ประเด็นที่อยากจะนำมากล่าวถึงก็คือ การบังคับใช้สิทธิ คืออะไร? ทำไมต้องมีการบังคับใช้ ในทางกฎหมายมีคำที่ใช้เรียกสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาอยู่หลายคำที่น่าจะพูดถึงความหมาย เช่น ลิขสิทธิ์ (Copyright) และสิทธิบัตร (Patent) และใบอนุญาต (License)

ใบอนุญาตหรือการอนุญาตใช้ (License) คำนี้สามารถอธิบายง่าย ๆ ได้ เช่น ก่อนที่เราจะขับรถได้ก็ต้องมีการสอบใบขับขี่ก่อนเพื่อให้ได้ใบอนุญาตที่ในภาษาอังกฤษเรียก (driver license) ถ้าเป็นเรื่องของกฎหมายลิขสิทธิ์ก็จะหมายถึง การที่เจ้าของผลิตภัณฑ์หรือเจ้าของสินค้าที่มีการจดทะเบียนอนุญาตให้นำสินค้านั้น ๆ ไปใช้งานได้ แต่ก็จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ใบอนุญาตกำหนด เช่น ในกรณีที่ต้องการทำสำเนาหรือทำการกอบปี้ผลิตภัณฑ์อย่างซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ก็จะสามารถทำได้แต่ไม่ใช่เพื่อจุดประสงค์ในการนำไปขายหรือแจกจ่ายต่อโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของผลิตภัณฑ์ หรือแม้กระทั่งการผลิตสินค้า โดยใช้ชื่อที่มีเครื่องหมายการค้า หรือลิขสิทธิ์ เราคงเคยเห็นผลิตภัณฑ์หลาย ๆ ประเภทที่เล็งปัญหาที่จะเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยการผลิตสินค้าที่มีชื่อและลักษณะสินค้าใกล้เคียงกันกับของเจ้าของผลิตภัณฑ์ แต่มีคำสะกดที่ต่างออกไป หรือมีสัญลักษณ์ของสินค้าที่ผิดเพี้ยนไปเพียงเล็กน้อย สำหรับการอนุญาตใช้ซอฟต์แวร์ก็มีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณาถึง เช่น การใช้งานสำหรับผู้ใช้ที่คน สามารถติดตั้งในระบบเครือข่ายได้หรือไม่ ค่าใบอนุญาตสำหรับแต่ละกรณีก็จะแตกต่างกันไป ถ้าแบ่งประเภทของซอฟต์แวร์ออกตามลักษณะของการให้ใบอนุญาต ก็จะมี 2 พวกหลัก คือ ซอฟต์แวร์ทางการค้าที่ต้องซื้อใบอนุญาตใช้งาน และซอฟต์แวร์ที่เป็นแบบโอเพ่นซอส (open source) หรือซอฟต์แวร์ที่มีการเปิดเผยรหัสคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการพัฒนา ตัวอย่างของซอฟต์แวร์ประเภทนี้ได้แก่ ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการลินุกซ์ (Linux operating system) ซอฟต์แวร์แบบนี้ไม่ต้องซื้อใบอนุญาตใช้งาน

สำหรับซอฟต์แวร์เองแล้วถึงแม้ว่าจะเป็นซอฟต์แวร์แบบโอเพ่นซอส (open source) ก็จะมีใบอนุญาตแต่ใบอนุญาตของซอฟต์แวร์แบบโอเพ่นซอสจะต่างไปจากซอฟต์แวร์ทางการค้าตรงที่อนุญาตให้มีการดัดแปลงแก้ไข โดยจะต้องระบุชื่อของผู้ที่เริ่มพัฒนาและซอสโค้ดหรือรหัสทางคอมพิวเตอร์ที่เป็นอนุพันธ์ที่มีการดัดแปลงแล้วนั้นก็ต้องเปิดเผยต่ออีกเช่นกัน โดยใบอนุญาตในแบบนี้มีอยู่หลายลักษณะ เช่น GNU General Public License ใบอนุญาตแบบนี้ออกโดยมูลนิธิฟรีซอฟต์แวร์ (Free software foundation) โดยต้องแสดงส่วนที่เป็นการประกาศเพื่อให้ทราบว่าผู้ที่

พัฒนาขึ้นเป็นใคร และก็ยอมให้มีการแจกจ่ายโดยที่ไม่มีการรับรองว่าจะไม่เกิดปัญหาอะไรทั้งนั้น
ในกรณีที่น่าไปใช้งานแล้วมีปัญหาเกิดขึ้น

สำหรับลิขสิทธิ์ (copyright) นั้นจะหมายถึง สิทธิในผลงานที่ได้จากการใช้ความคิด
สร้างสรรค์หรือใช้ความรู้ความสามารถ ได้แก่ ผลงานทางด้านวรรณกรรม การแต่งดนตรี การ
แสดงนาฏกรรม และงานศิลปกรรม รวมไปถึง ทัศนวิทัศนวัสดุภาพยนตร์ ภาพถ่ายรวมถึง
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ล้วนมีลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์จะเป็นสิทธิที่ผูกขาดกับผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้
ที่ผลิตผลงานเท่านั้น ตัวอย่าง เช่น เนื้อเพลง ถ้าใครต้องการนำเพลงที่มีลิขสิทธิ์ไปร้องเพื่อบันทึก
และจัดจำหน่ายก็จะต้องไปขอกับผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ๆ ก่อน หรือถ้าเป็นนิยายถ้าจะนำไปทำ
เป็นบทโทรทัศน์ก็ต้องมีการขออนุญาตกับเจ้าของก่อน แต่ลิขสิทธิ์ก็มีระยะเวลาที่ให้ความคุ้มครอง
ขึ้นกับประเภทของงาน ในภาษาอังกฤษจะมีอีกคำหนึ่งที่คู่กับคำว่าลิขสิทธิ์ คือ Copyleft ถ้าโดย
ความหมายแล้วก็คือผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาแล้วไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการนำไปใช้ตรงข้ามกับ
copyright ที่จะใช้งานต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของก่อน

สำหรับงานที่เป็นการประดิษฐ์หรืองานการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับใช้สอย เมื่อต้องการ
ให้มีการคุ้มครองความเป็นเจ้าของของผู้ประดิษฐ์โดยรัฐออกเป็นหนังสือรับรอง หนังสือดังกล่าวจะ
เรียกว่า สิทธิบัตร (Patent) โดยสิ่งประดิษฐ์นั้น ๆ จะต้องไม่ขัดกับกฎหมาย เช่น การขอจดสิทธิบัตร
สารเสพติดไม่สามารถทำได้

ประเภทของสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. สิทธิบัตรทางการประดิษฐ์ เป็นการคิดค้นสร้างอุปกรณ์ หรือกลไก สิ่งของหรือเครื่องใช้
เครื่องยนต์ อุปกรณ์ไฟฟ้า รวมไปถึงวิธีการผลิตสินค้า และยารักษาโรครวมทั้งขั้นตอนวิธีการทำ
เช่น ขั้นตอนหรือวิธีการที่ช่วยในการถนอมอาหาร เป็นต้น
2. สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง การออกแบบรูปร่าง สี และลวดลายของผลิตภัณฑ์
เช่น รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์แบบสมัยใหม่ เป็นต้น
3. อนุสิทธิบัตร (Petty patent) จะคล้ายกันกับสิทธิบัตรของการประดิษฐ์แต่จะเป็นการประดิษฐ์ที่
เพียงแต่มีการแก้ไขหรือปรับปรุงเพียงเล็กน้อย เพื่อผลงานนั้นสามารถทำงานได้ดีขึ้น

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการบังคับใช้มีผลครอบคลุมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ที่มีผล
บังคับใช้ มีความพยายามโดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อที่จะให้เป็นได้แบบแผนเดียวกันโดย
ผ่านทางสนธิสัญญาระหว่างประเทศ อย่างเช่น ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก WTO สำหรับการค้าที่

เกี่ยวข้องกับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา หรือ(Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) หรือที่เรียกว่า TRIPS ในบางสนธิสัญญานั้นเรื่องการอำนวยความสะดวกในการขอขึ้นทะเบียนมากกว่าที่จะมีผลบังคับใช้ แต่ก็มีปัญหาที่เกิดจากการไม่เห็นด้วยสำหรับสิทธิที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาและซอฟต์แวร์ ทำให้ข้อตกลงระหว่างประเทศไม่เป็นผลสำเร็จ ส่วนสนธิสัญญากฎหมายสิทธิบัตร (Patent Law Treaty) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PLT เป็นสนธิสัญญาหลายฝ่ายของกฎหมายทางด้านสิทธิบัตรที่ได้จากข้อสรุปเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ปี 2000 ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์จากการตกลงกันระหว่าง 53 ประเทศกับอีกหนึ่งองค์การระหว่างประเทศทางด้านสิทธิบัตรในยุโรป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ขั้นตอนที่เป็นแบบแผนในการสมัครขอสิทธิบัตร รวมถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ข้อสังเกตก็คือว่าใบอนุญาต (License) ให้ใช้งานจะเป็นการอนุญาตว่าให้ทำอะไรได้บ้างแต่ในขณะที่ใบอนุญาตสิทธิบัตร (patent) จะเป็นการประกาศว่าห้ามไม่ให้ทำอะไรภายใต้เงื่อนไขที่จำเพาะ

ตัวอย่างสิทธิบัตรก็คือผู้ที่เป็นเจ้าของจะขึ้นทะเบียนสูตรยาเอาไว้ ในกรณีที่ต้องการผลิตก็จะต้องมีการขออนุญาตก่อน โดยการอนุญาตได้อาจต้องเป็นการขอซื้อสิทธิบัตรในการนำไปผลิต การได้สิทธิพิเศษในบางประเทศเพื่องานบางอย่างนั้นไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต เช่น การทำซ้ำหรือคัดลอกข้อความบางส่วนเพื่อการใช้งานที่เห็นสมควร สำหรับเงื่อนไขการบังคับใช้สิทธิจะเป็นการดำเนินงานกับส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร

การบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ หรือ compulsory license นั้นเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งจะดำเนินการ โดยรัฐบาลโดยพิจารณาตามความเหมาะสม บางครั้งเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของการตลาด บางครั้งมาตรการบังคับเหนือสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ก็เพื่อปกป้องหรือไว้ใช้สำหรับภาคการศึกษาหรือสำหรับการใช้งานที่ไม่ใช่เพื่อจุดประสงค์ทางการค้า บางครั้งรัฐเองก็ต้องเข้ามาแก้ปัญหาในเรื่องการต่อรองราคาโดยการใช้การบังคับสิทธิทำไมประเทศไทยเราจึงใช้การบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรสำหรับยาต้านไวรัสโรคเอดส์นั้น เริ่มมาจากการที่ธนาคารโลกออกรายงานฉบับหนึ่งเรื่องประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์ของการประเมินนโยบายรักษาผู้ป่วยเอดส์ในประเทศไทย รายงานฉบับนี้ได้เป็นตัวกระตุ้นให้รัฐเริ่มสนใจกับปัญหา ในรายงานของธนาคารโลกได้ให้ข้อสรุปของนโยบายการขยายการรักษาด้วยยาต้านไวรัสของกระทรวงสาธารณสุขของไทยในช่วง 3 ปี โดยมีข้อสรุปว่า ถ้าหากยังไม่มีการตัดสินใจเพื่อให้ได้ยาใหม่ที่มีราคาถูกกว่าแล้ว ค่าใช้จ่ายที่เนื่องมาจากราคาที่ใช้ในปัจจุบันจะเพิ่มขึ้นมากขึ้นจนไม่สามารถดำเนินโครงการต่อไปได้ ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องมาจากยาที่ใช้สำหรับต้านไวรัสเป็นยาที่มีสิทธิบัตรและมีราคาแพงกว่ายาสูตรสามัญ ในรายงานกล่าวไว้ว่า ถ้าไม่มีการมาตรการเพื่อทำให้มีการลดราคายาลง ค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการจะเพิ่มขึ้นเป็น 5 เท่าภายในระยะเวลา 15 ปี บริษัทเภสัชกรรมแอบบ๊อต Abbott Laboratory มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นยาต้านโรคเอดส์ที่ไม่ต้องคอยเก็บไว้ในที่เย็นของตัวยา โลพินาเวียร์/ลิโทนาเวียร์ (lopinavir/ritonavir) ที่ชื่ออัลลูเวีย (Aluvia) ได้ยื่นข้อเสนอ

ให้กับรัฐบาลไทยเพื่อจำหน่ายยาในราคา 1000 เหรียญสหรัฐต่อปี เพื่อแลกกับการยกเลิกแผนการ บังคับใช้สิทธิและนำเข้ายาที่เป็นสูตรสามัญจากอินเดีย บริษัทแอปบิโอทถูกเพ่งเล็งจากรัฐบาลไทย ตั้งแต่เดือนมกราคมต้นปีนี้ เมื่อทางรัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายการบังคับใช้สิทธิ โดยการนำเข้า ยาที่เป็นสิทธิบัตรของบริษัท จากประเทศอินเดีย บริษัทได้มีการตอบโต้โดยการถอนผลิตภัณฑ์ยาที่ ขึ้นทะเบียนในประเทศไทยจำนวน 7 รายการออกจากบัญชียาซึ่งรวมทั้งยาอัลลูเวีย (Aluvia) ซึ่งเป็น ยาที่ใช้ในการต้านไวรัสโรคเอดส์อีกขนานหนึ่ง ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์บริษัทได้เสนอการลด ราคายาลงจากราคา 167 เหรียญสหรัฐต่อเดือนสำหรับยาคาเรตรา (Kaletra) ซึ่งเป็นแบบชนิดที่เป็น แคปซูลอ่อนของยาโลพินาเวีย/ลิโทนาเวีย (lopinavir/ritonavir) ในเดือนเมษายนบริษัทได้ประกาศ อีกโดยมีการลดราคาของทั้งตัวยาคาเรตรา (Kaletra) และอัลลูเวีย (Aluvia) เป็น 1000 เหรียญสหรัฐ ต่อปีโดยจะได้ราคาดังกล่าวก็ต่อเมื่อรัฐบาลไทยไม่ใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ

ประธานบริษัทแอปบิโอทนาย Miles White ได้กล่าวไว้ในหนังสือพิมพ์วอลล์สตรีทเจอร์นัลว่า การตัดสินใจถอนรายการยาอัลลูเวีย (Aluvia) จากรายการบัญชียานั้นทำไปเพื่อจะไม่ให้มีการบังคับ ใช้สิทธิมากขึ้น โดยใช้เรื่องการรักษา HIV เป็นข้ออ้าง โฆษกของทางบริษัทก็ยืนยันว่าการปฏิบัติ ของทางบริษัทไม่ได้เน้นที่ตัวยาต้าน โรคเอดส์แต่คำนึงถึงเรื่องของสิทธิบัตร สำหรับประเทศ บราซิลก็กำลังจะมีมาตรการเช่นเดียวกันกับรัฐบาลไทยสำหรับผลิตภัณฑ์ยาของบริษัท Merck

การที่รัฐบาลไทยมีมาตรการบังคับใช้สิทธินี้ไม่แต่เป็นผลดีกับประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังสามารถ ทำให้อีกกว่า 40 ประเทศสามารถซื้อยาคาเรตรา (Kaletra) ได้ในราคา 1000 เหรียญต่อปี สำหรับการ เจจาะระหว่างรัฐบาลไทยและบริษัทที่ยังคงดำเนินต่อไป สำหรับผลิตภัณฑ์ยาที่ผลิตขึ้นโดย บริษัทเอมเคียว (Emcure) ของอินเดียสำหรับตัวยาโลพินาเวีย/ลิโทนาเวีย (lopinavir/ritonavir) ที่ไม่ ต้องจัดเก็บไว้ในที่เย็นมีชื่อว่า เอมเลตรา (Emletra) ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวยังไม่ได้รับการยืนยันผลใน การใช้รักษาโดยองค์การอนามัยโลก นอกจากผลิตภัณฑ์ยาต้าน โรคเอดส์อย่างคาเรตรา (Kaletra) ของบริษัทเภสัชกรรมแอปบิโอทแล้วยังมีผลิตภัณฑ์ อื่นอย่างเช่น อีฟาไวเรนซ์ (efavirenz) ของ เภสัชกรรมเมริค Merck & Co., Inc ที่ชื่อทางการค้าว่า สตocrin (Stocrin) และ ทีโนโฟวิล ได โซฟรอกซิล ฟูมาเรต (tenofovir disoproxil fumarate) ที่มีการทำการตลาดโดยบริษัทไเกรด Gilead Sciences, Inc โดยใช้ชื่อทางการค้าว่าไวร็ด Viread

ในประเทศบราซิลประธานาธิบดีลูลัส นาซิโอ (ลูล่า)ดา ซิลวา Luiz Inácio (Lula) da Silva และรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข ฮัมเบอร์โต คอสต้า (Humberto Costa) ได้ประกาศตามร่าง ประกาศเลขที่ 985 เพื่อให้เภสัชกรรมแอปบิโอทมีการลดราคา ยา ก่อนที่รัฐจะออกมาตรการบังคับ เหนือสิทธิบัตรทำนองเดียวกับประเทศไทย โดยถ้าทางบริษัทมีการเปลี่ยนแปลงลดราคา ยาลง ก่อนวันที่ 6 กรกฎาคมนี้ ก็จะไม่มีการบังคับใช้สิทธิซึ่งจะทำให้ราคายาคาเรตรา (Kaletra) ลดลงอย่าง มากจากราคา 2,628 เหรียญสหรัฐต่อปีต่อคน ลงมาเป็น 1,056 เหรียญสหรัฐต่อปีต่อคน แต่ อย่างไรก็ตามวิธีการนี้ก็ไม่ได้แก้ปัญหาในระยะยาวและพอเพียงสำหรับประเทศบราซิลเพียงแค่เป็น

การประนีประนอมระยะสั้น มาตรการบังคับใช้เหนือสิทธินั้นเป็นไปตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลกที่เกี่ยวข้องกับการค้าที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights หรือ (TRIPS) และดำเนินการภายใต้กฎหมายของประเทศบราซิล TRIPS เป็นข้อตกลงการค้าของการเจรจาอูรูโกว ในเรื่องข้อตกลงสนธิสัญญาพิกัดศุลกากรและการการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade) หรือ (GATT) ในปี 1994 หลังจากการเจรจาการค้ารอบอูรูโกว GATT ได้กลายเป็นพื้นฐานขององค์การการค้าโลก ในเรื่องการค้าและการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา ตัวอย่างรายละเอียดในสนธิสัญญา นี้ได้แก่ ขอบเขตของลิขสิทธิ์ในผลงานจะมีอายุขยายออกไปอีก 50 ปี นับตั้งแต่การเสียชีวิตของเจ้าของผลงานสำหรับภาพยนตร์และภาพถ่ายมีอายุอยู่เพียง 50 ปี และ 25 ปี ตามลำดับ การให้ลิขสิทธิ์จะมีผลได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการลงทะเบียนหรือการต่ออายุ สำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะถูกพิจารณาเป็นเหมือนงานเขียนที่ได้รับการปกป้องภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ และข้อยกเว้นในเรื่องลิขสิทธิ์ เช่นการใช้ที่ไม่ต้องขออนุญาตจะต้องอยู่ภายใต้การดูแล สำหรับข้อยกเว้นทางด้านสิทธิบัตรจะถูกจำกัดเช่นเดียวกันกับในกฎหมายลิขสิทธิ์ สำหรับการออกมาตรการบังคับเหนือสิทธิโดยรัฐบาลไทยทำให้บริษัทเภสัชกรรมยาฝรั่งเศส ซาโนฟี อะเวนทิส (Sanofi-Aventis) เริ่มมีการลดราคายารักษาโรคหัวใจอย่าง พลาวิกซ์ (Plavix) และถึงแม้ว่าจะมีองค์การการค้าโลกหรือการลงนามในสนธิสัญญาต่าง ๆ รวมไปถึงการคุ้มครองลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือการอนุญาตให้ใช้งาน ถ้าในการนำไปใช้ไม่เหมาะสมกับหลักปฏิบัติหรือด้วยเหตุผลอื่น เช่น เรื่องของราคา หรือปัญหาการผูกขาดตลาด ทางหนึ่งรัฐบาลจะเข้ามามีบทบาทคือจัดการกับปัญหานั้นๆ เสียเอง ดังตัวอย่างการประเศไทยเรามีมาตรการบังคับใช้สิทธิสำหรับยาที่ใช้ในการรักษาและด้านโรคเอดส์ เนื่องจากราคาที่รายาที่จำหน่ายในท้องตลาดในปัจจุบันมีราคาสูงมาก นอกจากเรื่องสิทธิบัตรก็ยังมีเรื่องปัญหาลิขสิทธิ์ ปัญหาลิขสิทธิ์ที่เป็นปัญหาของไทยในปัจจุบันคือ เรื่องลิขสิทธิ์ของการใช้งานซอฟต์แวร์ ลิขสิทธิ์ของภาพยนตร์และเพลง สำหรับประเทศไทยเราลิขสิทธิ์ของการใช้งานซอฟต์แวร์ยังคงเป็นปัญหาอยู่ มีซอฟต์แวร์จำนวนมากที่ใช้งานโดยไม่มีใบอนุญาตใช้งาน ทางออกสำหรับปัญหาการใช้งานซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์มีอยู่ซึ่งสามารถทำได้โดยการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่เป็นแบบระบบเปิดแทนหรือมีการซื้อใบอนุญาตที่ถูกต้อง สำหรับปัญหาเรื่องนี้คงไม่ถึงกับต้องให้รัฐบาลออกมาตรการการบังคับใช้สิทธิเหนือซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์